

Wakacyjne problemy skonfliktowanych rodziców

Przed nami czas beztroski i odpoczynku. Z reguły wakacje planujemy dużo wcześniej przeglądając oferty biur turystycznych lub popularne portale internetowe. Wspólnie decydujemy, gdzie w danym roku pojedziemy, jak będziemy spędzać czas wolny ze swoimi dziećmi. Jeśli tylko cena nie zwala z nóg, to jest to proste. Problem może zacząć się wtedy, kiedy wakacji (z uwagi na rozwód, rozstanie) nie spędzamy już razem, a chcielibyśmy zabrać nasze dzieci za granicę. Rodzi się wtedy pytanie, **czy możemy to zrobić bez zgody naszego byłego współmałżonka lub partnera?**

Anna Madajczyk-Pietrzak

Tak naprawdę do wyjazdu dziecka za granicę, co do zasady, potrzebna jest zgoda obojga rodziców. Jak wynika bowiem z art. 93 § 1 w zw. z art. 97 § 1 ustawy z 25 lutego 1964 r. kodeks rodzinny i opiekuńczy, dalej krio (DzU z 2022 r., poz. 2140), władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, a każde z nich jest obowiązane i uprawnione do jej wykonywania.

Kiedy zgoda drugiego rodzica nie jest potrzebna?

W sytuacjach, w których sąd opiekuńczy:

- powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka,
- pozbawia jednego z rodziców władzy rodzicielskiej,
- zawiesza władzę rodzicielską z uwagi na przemijającą przeszkodę w jej wykonywaniu.

Zgoda jednego z rodziców nie będzie również potrzebna w przypadku jego śmierci lub uznania go za zmarłego. W takich sytuacjach władza rodzicielska przysługuje w pełni drugiemu rodzicowi, w związku z czym może on samodzielnie decydować o istotnych sprawach dziecka.

Czy wyjazd za granicę jest zaliczany do tzw. istotnych spraw dziecka?

Art. 97 § 2 krio stanowi, że jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, każde

z nich jest obowiązane i uprawnione do jej wykonywania. Jednakże o istotnych sprawach dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie; w braku porozumienia między nimi rozstrzyga sąd opiekuńczy.

Polskie sądy stanęły na stanowisku, że wyjazd dziecka za granicę zaliczany jest do kategorii tzw. istotnych spraw dziecka. I nie chodzi tu tylko o wyjazd na stałe lub na określony czas, ale również o wyjazdy wakacyjne. Sąd Najwyższy w uchwale z 10 listopada 1971 r. wskazał, że *na wyjazd za granicę na pobyt stały małoletniego wraz z jednym z rodziców, któremu w wyroku rozwodowym powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej, potrzebne jest zezwolenie sądu opiekuńczego, jeżeli drugi z rodziców, któremu powierzono nadzór nad wychowaniem dziecka, nie złożył oświadczenia wyrażającego zgodę na wyjazd dziecka*. Z kolei w przypadku wyjazdów wakacyjnych Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że *wyjazd dziecka za granicę w celu spędzenia tam wakacji – jako należący do istotnych spraw dziecka – wymaga zgody obojga rodziców, wykonujących władzę rodzicielską, a w braku takiej zgody orzeczenia sądu opiekuńczego*[\[1\]](#).

Co w sytuacji, kiedy jeden z rodziców nie zgadza się na wyjazd dziecka?

W przypadku braku porozumienia między rodzicami pozostaje droga sądowa. Tak jak wspomniałam powyżej, zgodnie z art. 97 § 2 krio, w braku porozumienia między rodzicami rozstrzyga sąd opiekuńczy. W takiej sytuacji należy wystąpić do właściwego sądu opiekuńczego z wnioskiem o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka w postaci wyjazdu za granicę. Sąd po rozpoznaniu sprawy może wydać postanowienie, w którym orzeknie o dopuszczalności wyjazdu. Zastępuje ono wówczas zgodę drugiego rodzica. Sytuacja wygląda podobnie w przypadku wydania dziecku paszportu. I tak w przypadku ograniczenia władzy jednemu z rodziców jego zgoda na wydanie dla dziecka paszportu nie będzie potrzebna pod warunkiem, że sąd ograniczył mu tę władzę, pozbawiając go prawa współdecydowania o wydaniu dokumentu paszportowego. W przeciwnym przypadku niezbędne będzie uzyskanie jego zgody w postaci oświadczenia, a jeśli nie godzi się on na wyjazd, wówczas drugi rodzic może wystąpić do sądu z wnioskiem o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka. Sąd decydując, zawsze kieruje się dobrem dziecka. Co prawda kodeks rodzinny i opiekuńczy nie zawiera definicji „dobra dziecka”, ale mamy w tym zakresie bardzo rozwinięte orzecznictwo. Jak wynika z jednego z Postanowień Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego w Warszawie *poprzez dobro dziecka należy rozumieć zapewnienie dziecku wszystkich tych wartości, które są konieczne do jego prawidłowego rozwoju fizycznego i duchowego, o czym stanowi art. 96 § 1 krio*. Przy ocenie dobra dziecka nie można pomijać ani uwarunkowań obiektywnych (takich jak: wiek dziecka, jego płeć, cechy charakterologiczne rodziców, stosunek rodziców do siebie, do dziecka oraz do krewnych rodzica), ani subiektywnych (wrażliwości dziecka, wzajemnych relacji oraz więzi

rodziców i dzieci, poczucia bezpieczeństwa dziecka). Właściwie rozumiane dobro dziecka wymaga starań o zapewnienie dziecku zdrowia fizycznego i psychicznego, polegających na właściwym ukształtowaniu jego charakteru i przygotowaniu do życia społecznego[2].

Jakie dokumenty są potrzebne do wyjazdu dziecka za granicę?

Dziecko w celu przekroczenia granicy musi posiadać paszport lub dowód osobisty. Do wyrobienia dziecku paszportu niezbędna jest co do zasady zgoda obojga rodziców, natomiast w przypadku uzyskania dowodu wymagana jest zgoda jednego z rodziców.

Czy dziecko może wyjechać na wakacje za granicę z dziadkami lub ciocią?

Oczywiście. Wyjazd dziecka za granicę czy to z dziadkami, czy z osobą trzecią – np. ciocią, wujkiem, partnerem jednego z rodziców – jest możliwy. Potrzebna jest tutaj odpowiednia zgoda i niezbędne dokumenty, o których wspominałam powyżej. Najlepiej kiedy taka zgoda zostanie przygotowana przez adwokata lub notariusza z podpisami notarialnie poświadczonymi przez oboje rodziców. Da to nam pewność, że zgoda została sporządzona w sposób prawidłowy, a co za tym idzie, nie będziemy mieć przykrych niespodzianek na granicy. Należy pamiętać również o tym, że zgoda powinna być przetłumaczona przez tłumacza przysięgłego na urzędowy język kraju, do którego wybieramy się z dzieckiem. Dobrze byłoby również, aby została przetłumaczona dodatkowo na język angielski.

Jakie mogą być konsekwencje wyjazdu dziecka za granicę bez zgody?

Taki wyjazd może nosić znamiona przestępstwa. Jak wynika bowiem z art. 211 Kodeksu karnego: *kto, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru, uprowadza lub zatrzymuje małoletniego poniżej lat 15 albo osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.*

Ponadto taki wyjazd bez zgody drugiego rodzica może stanowić nadużycie władzy rodzicielskiej i być podstawą do wszczęcia procedur związanych z nakazaniem powrotu dziecka do kraju, z którego dziecko bezprawnie wyjechało. Traktują o tym przepisy Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze 25 października 1980 r. *Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie*[3].

Podsumowując, jeśli chcemy wyjechać z naszym dzieckiem/dziećmi na wakacje poza granice kraju, najpierw spróbujemy się dogadać w tym temacie z byłym współmałżonkiem i zadbajmy o to, aby wyraził on zgodę na wyjazd (jeśli posiada pełnię władzy rodzicielskiej). Rozmowy zacznijmy w miarę wcześniej, nie kilka dni przed wyjazdem, po to abyśmy – w przypadku braku zgody – mieli czas na wystąpienie do sądu o rozstrzygnięcie.

Udanych wakacji!

Anna Madajczyk-Pietrzak

Dział Prawny Okręgowej Izby Lekarskiej w Łodzi

[1] Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1985 r., sygn. akt III CRN 19/85.

[2] Postanowienie Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego w Warszawie z dnia 9 sierpnia 2018 r., sygn. akt VI Nsm 305/17.

[3] Artykuł 3 Konwencji Haskiej.

Panaceum 7-8/2023